

از نخ های حاصل در مرحله قبل (با فندگی) بدست می آیند. لکن، محصول ساخته شده در این مرحله خود بعنوان یک کالای واسطه ای، عمدتاً "در تولید پوشاک بمصرف میرسد.

آمار و ارقام موجود حاکی از آنست که در سال ۱۹۸۰ ایالات متحده امریکا و کشورهای عضو جامعه اقتصادی اروپا حدود نیمی از الیاف نسجی را در تولید پوشاک بمصرف رسانیده اند و تولید فرش، لاستیک اتومبیل و دیگر کاربردهای خانگی منسوجات (از قبیل پرده، رومیزی، رومبلی، حوله و...) از دیگر مصارف نهائی عمده الیاف نسجی بوده اند. (۱) در مورد ترکیب مصرف الیاف نسجی در مصارف فوق برای کشورهای در حال توسعه آمار دقیقی در دسترس نمیباشد، لکن، با توجه به محدودیت بخش صنعت در اغلب این کشورها میتوان انتظار داشت که پوشاک و دیگر مصارف خانگی منسوجات، بخش عمده مصرف الیاف در این کشورها را تشکیل دهد.

۲- میزان ورود نسج تولید

.....

از آنجا که منسوجات انواع مختلف نخ، پارچه، فرش و... را شامل میگردد و آمار تولید برخی از این اقلام بر حسب طول و آمار برخی دیگر بر حسب وزن یا مساحت محاسبه میگردد، برای اطلاع از رونق کلی تولید منسوجات در جهان و در گروه کشورهای جهان باید به شاخصهای تولید رجوع نمود. طبق آمار منتشره از سوی سازمان ملل متحد و موسسات وابسته بآن، شاخص تولید جهانی منسوجات در خلال دوره ۱۹۷۴ تا ۱۹۸۵ روندی روبه افزایش داشته است و تنها در خلال بحرانهای اقتصادی اواسط دهه ۱۹۷۰ و اوایل

---

(1) EIU, World Textile Trade and Production Trends
(London: 1983), P. 24.

دهه ۱۹۸۰ در این روند کاهش مقطعی دیده میشود. در خلال دوره مذکور، متوسط رشد سالانه تولید منسوجات در جهان رقمی حدود ۱ درصد را نشان میدهد. البته، نرخ رشد مذکور در گروه کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری، سوسیالیستی و در حال توسعه به یک میزان نبوده است. علیرغم تمامی نوسانات در خلال دوره فوق‌الذکر، در گروه کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری، شاخص تولید در سال ۱۹۸۵ در سطحی پائین‌تر از شاخص تولید در سال ۱۹۷۴ قرار دارد. در حالیکه، شاخص تولید در گروه کشورهای سوسیالیستی و کشورهای در حال توسعه در خلال همین مدت بترتیب با حدود ۳ درصد و ۲۸ درصد افزایش، بترتیب از ۸۰ و ۸۶ درصد در سال ۱۹۷۴ به ۱۰۴ و ۱۱۰/۳ درصد در سال ۱۹۸۵ افزایش یافته‌اند. بعبارت دیگر، افزایش تولید جهانی منسوجات تماماً ناشی از افزایش تولید در گروه کشورهای سوسیالیستی و کشورهای در حال توسعه جهان بوده است. در این رابطه، ارزانی نسبی منسوجات کشورهای سوسیالیستی و کشورهای در حال توسعه و رشد سریع‌تر تقاضا در این گروه کشورها را میتوان یک عامل تعیین‌کننده محسوب نمود. افزایش تولید و صدور پوشاک از کشورهای سوسیالیستی و کشورهای در حال توسعه به کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری نیز، علیرغم تمامی محدودیتهایی که در این زمینه وجود دارد، عامل مهمی در کاهش تقاضا برای تولید داخلی منسوجات در کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری بوده است. در همین رابطه میتوان کشورهای چون انگلستان و ژاپن را که تا چند دهه قبل بعنوان بزرگترین صادرکنندگان منسوجات شهرت داشتند نام برد، که با پیشرفت صنعت نساجی در کشورهای چون تایوان، کره جنوبی و چین، نه تنها بخش بزرگی از بازارهای صادراتی خود را به کشورهای مذکور واگذار نموده‌اند، بلکه بازارهای داخلی آنان نیز از نفوذ منسوجات و پوشاک صادراتی

۱۹۸۵=۱۰۰

جدول شماره ۱- شاخص تولید منسوجات درجهان و در گروه کشورهای جهان ۸۵ - ۱۹۷۴

۱۹۸۵	۱۹۸۴	۱۹۸۳	۱۹۸۲	۱۹۸۱	۱۹۸۰	۱۹۷۹	۱۹۷۸	۱۹۷۷	۱۹۷۶	۱۹۷۵	۱۹۷۴	سال و گروه کشورها
۱۰۲	۱۰۱	۹۹	۹۶	۹۹	۱۰۰	۱۰۰	۹۷	۹۶	۹۵	۸۹	۹۱	جهان :
۹۷	۹۶	۹۵	۹۳	۹۷	۱۰۰	۱۰۲	۹۷	۹۸	۱۰۰	۹۱	۹۸	کشورهای پیشرفته
۱۰۴	۱۰۳	۱۰۲	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۰	۹۸	۹۷	۹۴	۸۹	۸۵	۸۰	سرما پیمداری
۱۱۰/۳	۱۰۷/۵	۱۰۳	۹۸	۱۰۰	۱۰۰	۹۹	۹۶	۹۳	۹۳	۸۷	۸۶	کشورهای آسیا

* با استفاده از آلیاتی و کشورهای سویسی لیستی آسیا

منبع: UNCTAD, Handbook of International Trade and Development Statistics, (New York: 1985).
and United Nations, Monthly Bulletin of Statistics, (New York: August 1986).

این کشورها در مان نمانده است .

برای اطلاع دقیق از میزان تولید منسوجات در کشورهای تولیدکننده عمده ناگزیریم به اقلام عمده‌ای چون انواع نخ‌ها و پارچه‌ها و سایر منسوجات خانگی به تفکیک بپردازیم. لکن، برای جلوگیری از اطاله کلام، بحث خود را در این زمینه به نخ‌ها و پارچه‌های ساخته شده از پنبه و الیاف مصنوعی که سهمی حدود ۹۰ درصد از مصرف الیاف نسجی جهان را تشکیل می‌دهند، محدود می‌سازیم. همان‌طور که از رقام جدول (۲) مشهود است، تولید جهانی نخ‌ها و پارچه‌های پنبه‌ای در نیمه اول دهه ۱۹۸۰ روندی روبه افزایش داشته است، لکن بخش اعظم این افزایش ناشی از رشد تولید در کشورهای سوسیالیستی و کشورهای در حال توسعه می‌باشد، که خود بواسطه رشد سریع جمعیت و تقاضا در این گروه کشورها از یکسو و افزایش صادرات آنها به کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری از سوی دیگر، ایجاد گردیده است. نکته بارز دیگری که در این جدول بچشم می‌خورد آنستکه تولیدکنندگان عمده نخ‌ها و پارچه‌های پنبه‌ای اکثراً همان تولیدکنندگان عمده پنبه در جهان هستند. بعبارت دیگر، وجود ماده اولیه صنعت نساجی (پنبه) خود یکی از مهمترین عوامل ایجاد و توسعه این صنعت در اکثر کشورهای جهان بوده است. البته، کشورهای از قبیل ژاپن، کره جنوبی، تایوان و هنگ‌کنگ از این قاعده مستثنی هستند و صنعت نساجی پنبه‌ای (۱) طبق آمار دبیرخانه بین‌المللی پشم، در سال ۱۹۸۴، سهم پنبه و الیاف مصنوعی در تولید الیاف نسجی جهان به ترتیب ۵۱ و ۴۲ درصد بوده است، رک به:

International Wool Secretariat, Wool Facts 1985, (London: 1985) P. 10.

(۲) از آنجا که نخ و پارچه، بعنوان کالاهای واسطه‌ای در تولید پوشاک مورد استفاده قرار می‌گیرند و پوشاک یکی از ابتدائی‌ترین نیازهای انسان است، افزایش تولید و مصرف نخ و پارچه در جهان رابطه تنگاتنگی با افزایش جمعیت دارد.

در این کشورها عمدتاً " به واردات پنبه از دیگر کشورهای جهان —————
(۱)
متکی می باشد .

در زمینه تولید نخ و پارچه های پنبه ای نیز عمدتاً "بدلیل
فوق الذکر، کشورهای پرجمعیتی نظیر چین، اتحاد جماهیر شوروی،
هندوستان و ایالات متحده آمریکا حدود نیمی از تولید جهانی نخ و
پارچه های پنبه ای را عهده دار هستند. از دیگر کشورهای عمده تولیدکننده
نخ و پارچه های پنبه ای از ژاپن، کره جنوبی، مصر، ترکیه، برزیل و
پاکستان میتوان نام برد.

جدول (۲) روند تولید نخ و پارچه پنبه ای در کشورهای تولید-
کننده عمده را تا حدودی نشان میدهد. با توجه به تولید نخ و پارچه های
پنبه ای در سال ۱۹۷۳ میتوان نتیجه گرفت که از سال ۱۹۷۳ تا سال ۱۹۸۵،
تولید نخ پنبه ای در چین حدود ۸۰ درصد، در هندوستان ۱۷ درصد، در
اتحاد جماهیر شوروی ۱۲ درصد، در کره جنوبی بیش از ۲۰۰ درصد، در برزیل
بیش از ۹۰۰ درصد و در ترکیه ۲۰۰ درصد افزایش داشته است. از سوی دیگر،
میزان تولید نخ در کشورهای ایالات متحده آمریکا و ژاپن طی همین مدت
بترتیب حدود ۳۰ و ۲۰ درصد کاهش داشته است. در زمینه تولید پارچه های
پنبه ای نیز روند مشابهی در خلال دهه ۱۹۷۰ و نیمه اول ۱۹۸۰ وجود
داشته است.

دلایل اصلی افزایش میزان و سهم تولید کشورهای سوسیالیستی
و کشورهای در حال توسعه در تولید جهانی نخ ها و پارچه های پنبه ای
را میتوان ناشی از افزایش شدیدتر جمعیت و تقاضا در این کشورها
از یکسو و تولید و صدور پوشاک ساخته شده از منسوجات فوق الذکر بیه
کشورهای پیشرفته سرمایه داری، از سوی دیگر —————
(۱) صنعت نساجی انگلستان نیز در نیم قرن پیش به واردات پنبه از هندوستان متکی بود.

جدول شماره ۲- تولید تنج و پارچه های پشمی در چهار دهه گذشته و کشورهای تولیدکننده عمده و واحد: میلیون تن

شرح	تنج				پارچه						
	۱۹۷۳	۱۹۸۱	۱۹۸۲	۱۹۸۳	۱۹۸۴	۱۹۸۵	۱۹۸۱	۱۹۸۲	۱۹۸۳	۱۹۸۴	۱۹۸۵
جهان و سال	۱۱/۲	۱۲/۶۸	۱۲/۹۲	۱۳/۱۸	۱۳/۳۰	۱۴/۰۴	۷/۵	۸/۰۶	۸/۳۵	۸/۱۷	۸/۵۲
کشورهای عمده	-	۲/۶۲	۲/۷۲	۲/۷۲	۲/۷	۲/۷۷	۱/۸۴	۱/۸۴	۱/۸۹	۱/۸۹	۱/۹
کشورهای پیشرونده بر اساس صادرات ری:	-	۲/۶۲	۲/۶۱	۲/۶۱	۲/۶۱	۲/۷۷	۱/۸۴	۱/۸۴	۱/۸۹	۱/۸۹	۱/۹
ایالات متحده امریکا	۱/۳۸	۰/۹۸	۰/۹۳	۱/۰۵	۰/۹۷	۱/۰۴	۰/۶۲	۰/۶۵	۰/۶۶	۰/۶۴	۰/۶۱
ژاپن	۰/۵۵	۰/۲۵	۰/۲۷	۰/۲۳	۰/۲۳	۰/۲۳	۰/۳۲	۰/۳۲	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۳۳
کشورهای سویسالمسی:	-	۵/۶	۵/۸	۵/۷	۵/۷	۶/۰۸	۳/۱	۳/۲	۳/۲	۳/۰۶	۳/۲
چین	۱/۹۶	۳/۱	۳/۳	۳/۳	۳/۲	۲/۵	۱/۷	۱/۸	۱/۸	۱/۶	۱/۷
اتحاد جماهیر شوروی	۱/۵۳	۱/۶	۱/۶	۱/۶	۱/۷	۱/۷	۰/۹۷	۰/۹۷	۰/۹۷	۱/۰۳	۱/۰۵
کشورهای در حال توسعه:	-	۴/۴	۴/۵	۴/۷	۴/۸	۵/۲	۲/۵۲	۲/۹۹	۳/۹۱	۳/۲۱	۳/۲۱
هندوستان	۱/۰۳	۱/۱	۱/۰۵	۱/۱	۱/۱	۱/۲	۱/۱	۰/۹۳	۱	۱/۱۱	۱/۱۱
برزیل	۰/۰۵	۰/۳۸	۰/۲۹	۰/۲۷	۰/۲۷	۰/۳۴	-	-	-	-	-
کره جنوبی	۰/۱۴	۰/۳۸	۰/۲۳	۰/۲۵	۰/۲۶	۰/۲۶	۰/۰۷	۰/۰۷	۰/۰۸	۰/۰۸	۰/۰۸
پاکستان	۰/۲۷	۰/۴	۰/۴	۰/۴۳	۰/۳۸	۰/۴۳	۰/۰۴	۰/۰۴	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۳
ترکیه	۰/۱۴	۰/۳۷	۰/۲۷	۰/۲۷	۰/۳۸	۰/۴۰	۰/۲۳	۰/۲۷	۰/۲۷	۰/۲۸	۰/۲۸
مصر	۰/۱۸	۰/۲	۰/۲۳	۰/۲۳	۰/۲۳	۰/۲۵	-	۰/۴۱	۰/۵۸	۰/۵۹	۰/۵۸

* تا پیش از ۵۵ درصد پشمی
 منبع: International Cotton Advisory Committee, Cotton: World Statistics, April 1987; United Nations, Yearbook of Industrial Statistics 1982, (N.Y.: 1985).

دانست. البته عواملی از قبیل کاربرد بودن صنایع نساجی و پوشاک و تاکید کشورهای در حال توسعه به حفظ و افزایش اشتغال و ارزان بودن نسبی نیروی کار در این کشورها، در مقایسه با هزینه کارگر در کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری، از دیگر عوامل موثر در این امر بوده‌اند.

تولید جهانی پارچه‌های ساخته شده از الیاف مصنوعی در جدول (۳) درج گردیده است. همانطور که ملاحظه می‌شود، حضور کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری در زمینه تولید این نوع پارچه‌ها بمراتب محسوس‌تر از نقش آنها در تولید پارچه‌های پنبه‌ای می‌باشد که عمدتاً "ناشی از شناخته‌بودن الیاف مصنوعی و یا عدم پذیرش پوشاک تهیه شده از این پارچه‌ها در کشورهای در حال توسعه می‌باشد. بهر حال، در این مورد نیز بنظر می‌رسد فراهم بودن ماده اولیه در داخل کشور، نقش مهمی در مقیاس تولید پارچه‌های ساخته شده از الیاف مصنوعی داشته باشد. ناگفته نماند که در برخی از کشورهای در حال توسعه، نظیر کره جنوبی و تایوان، تولید الیاف مصنوعی در سال‌های اخیر افزایش چشمگیری داشته و این کشورها علاوه بر ساختن پارچه از الیاف مصنوعی، به صدور این الیاف نیز پرداخته‌اند

---

(۱) طبیعی است که با افزایش واردات پوشاک، از تقاضا برای نخ و پارچه مورد نیاز برای تولید پوشاک در کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری کاسته می‌گردد و این کاهش تقاضا بصورت کاهش قیمت و تولید داخلی متجلی می‌گردد.

جدول شماره ۳- تولیدیایرجه‌های ساخته‌شده ازالیاف مصنوعی (سلولزی و غیرسلولزی)

درجهان و دربرخی ارگتورهای عمده تولیدکننده واحد: میلیون مترمربع

سال	ازالیاف غیرسلولزی				ازالیاف سلولزی				شرح	
	۱۹۸۱	۱۹۸۰	۱۹۷۹	۱۹۷۸	۱۹۸۱	۱۹۸۰	۱۹۷۹	۱۹۷۸		
۱۹۸۲	۱۹۸۱	۱۹۸۰	۱۹۷۹	۱۹۷۸	۱۹۸۲	۱۹۸۱	۱۹۸۰	۱۹۷۹	۱۹۷۸	سال کشورهای عمده تولیدکننده
۱۱۴۲۵	۱۱۶۰۲	۱۱۱۹۳	۱۰۸۵۵	۹۰۴۱	۹۹۵۸	۷۴۴۲	۷۶۷۰	۷۹۸۱	۷۸۶۴	جهان
۶۱۰	۵۷۴	۵۷۰	۵۳۶	۴۴۲	۱۱۵۷	۱۱۷۹	۱۱۴۵	۱۱۳۷	۹۶۰	ایندجا هیئتوروی
۶۹۶	۵۸۳	۵۶۶	۵۳۸	۴۳۸	۱۲۱۵	۱۲۳۵	۱۲۴۴	۱۳۵۴	۳۴۲	هندوستان
۳۰۳۴	۳۱۳۱	۳۱۳۹	۳۸۸۱	۳۹۳۲	۷۴۰	۷۷۵	۸۸۲	۹۰۳	۱۲۹۹	ژاپن
۱۷۳۷	۱۶۷۶	۱۳۶۱	۱۲۳۴	۵۲۰	۳۲	۴۲	۴۰	۴۴	۴۵	کره جنوبی
۵۶۱	۵۴۴	۵۷۴	۵۶۵	۵۵۰	۳۳۳	۳۸۲	۴۲۲	۴۵۸	۵۱۴	آلمان غربی
۶۶۵	۶۷۹	۷۲۷	۷۵۷	۶۸۶	۱۱۷	۱۲۶	۱۶۵	۱۷۹	۲۷۴	فرانسه
۱۸۹۵	۲۰۵۸	۱۸۵۴	۱۷۱۸	۹۱۲	۳۰۰	۳۲۱	۳۰۴	۳۰۶	۳۱۰	بلژیک
۳۱۹	۳۳۸	۳۷۴	۴۸۶	۳۶۷	۶۷	۸۰	۱۳۷	۱۹۷	۲۹۶	ایتالیا
*	*	*	*:	*	-	-	۸۳۶	۸۳۵	۱۵۴۶	ایالات متحده آمریکا

مخذ: U.N., Yearbook_of_Industrial_Statistics_1982, (New York: 1985)

* - اگرچه ما تولیدیایرجه‌های ساخته شده ازالیاف غیرسلولزی توسط سازمان ملل منتشرنگردیده است.

لکن طبق T ما رکتیت مشورتی بین المللی پنجاهیالات متحده آمریکا بزرگترین تولیدکننده این نوع

یایرجه درجهانست و درسال ۱۹۸۵ حدود ۲۴/۱ میلیون تن ازاین نوع یایرجه را تولیدنموده است.

هزینه تولید پارچه‌های پنبه‌ای در سال ۱۹۷۸ بین چند کشور در حال توسعه و چند کشور پیشرفته سرمایه‌داری در جدول (۴) مورد مقایسه قرار گرفته است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود علت اصلی پائین تر بودن هزینه تولید پارچه در کشورهای در حال توسعه ارزانی نیروی کار در این کشورهاست، چرا که سطح دستمزد در این کشورها گاه از یک دهم سطح دستمزد در برخی از کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری نیز کمتر است. البته باید خاطر نشان نمود که بهره‌وری نیروی کار در کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری بیشتر و هزینه سرمایه در این کشورها پائین تر است. در مجموع چنین بنظر می‌رسد که هزینه تولید پارچه‌های پنبه‌ای در کشورهای در حال توسعه حدود ۳۰ الی ۴۰ درصد کمتر از هزینه آنها در کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری باشد. این اختلاف هزینه از یکسوم تا نیمی از هزینه کشورهای در حال توسعه از کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری می‌گردد و از سوی دیگر صادرات پارچه به کشورهای پیشرفته را تشویق مینماید. البته همان‌طور که در جدول (۴) مشاهده می‌شود، اگر هزینه‌های حمل و نقل و بیمه و حقوق و عوارض گمرکی اخذ شده از پارچه‌های صادراتی کشورهای در حال توسعه را نیز در محاسبات خود منظور نمائیم، اختلاف قیمت تمام شده پارچه‌های کشورهای در حال توسعه و پارچه‌های کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری در بازارهای جهانی به چیزی حدود ۵ الی ۱۰ درصد تقلیل می‌یابد.

با توجه به اینکه صنعت پوشاک بمراتب از صنعت منسوجات کاربرتر می‌باشد، مزیت نسبی کشورهای در حال توسعه در تولید و صدور پوشاک بمراتب از مزیت نسبی آنها در تولید و صدور منسوجات بیشتر

جدول شماره ۴- مقایسه هزینه تولید پارچه بنفشه ای در چند کشور چهار سال ۱۹۷۸ و هزینه تمام شده آنها برای عرضه در آلمان غربی.

واحد: دلار برای هر پارچه

ایالات متحده آمریکا	کره جنوبی	هندوستان	آلمان غربی	برزیل	کشور هزینه
۰/۱۰۴۹	۰/۰۲۵۲	۰/۰۲۴۴	۰/۰۱۹۶۶	۰/۰۴۷۰	هزینه دستمزد
۰/۰۱۹۹	۰/۰۳۰۶	۰/۰۲۹۳	۰/۰۴۵۰	۰/۰۲۷۸	هزینه انرژی
۰/۰۳۶۴	۰/۰۵۲۶	۰/۰۵۶۳	۰/۰۳۶۲	۰/۰۴۴۳	مواد جنبی
۰/۱۴۴۲	۰/۲۲۸۷	۰/۱۷۸۹	۰/۱۴۳۰	۰/۱۷۷۷	سرمایه
۰/۳۰۵۴	۰/۳۳۷۱	۰/۲۸۸۹	۰/۴۲۰۸	۰/۲۹۶۸	جمع هزینه های ساخت
(۷۲/۶)	(۸۰/۱)	(۶۸/۷)	(۱۰۰)	(۷۰/۵)	(هزینه در آلمان = ۱۰۰)
۰/۳۰۹۷	۰/۳۳۰۲	۰/۲۸۴۰	۰/۳۳۴۵	۰/۳۰۷۰	پارچه برای هر پارچه
۰/۱۸۱۰	۰/۱۷۶۸	۰/۱۵۶۶	۰/۲۲۹۰	۰/۱۶۹۳	هزینه نخ برای هر پارچه
۰/۰۴۹۷	۰/۰۴۵۴	۰/۰۲۷۸	-	۰/۰۶۳	هزینه حمل و بیمه هر پارچه تا آلمان غربی
۰/۸۴۵۸	۰/۸۸۹۳	۰/۷۶۷۳	۰/۹۸۴۳	۰/۸۳۶۱	جمع اقلام فوق
۰/۱۳۵۳	۰/۱۴۲۳	۰/۱۲۲۸	-	۰/۱۳۳۸	حقوق و عوارض گمرکی با زار مشترک برای هر پارچه
۰/۹۸۱۱	۱/۰۳۱۸	۰/۸۹۰۱	۰/۹۸۴۳	۰/۹۶۹۹	هزینه تمام شده پارچه در آلمان
(۹۹/۷)	(۱۰۴/۸)	(۹۰/۴)	(۱۰۰)	(۹۸/۵)	شاخص (آلمان = ۱۰۰)

OECD, Textile and Clothing Industry, (Paris: 1983).

ماخذ:

است و این امر خود عامل دیگری در افزایش سریعتر تولید نخ و پارچه در کشورهای در حال توسعه و کشورهای سوسیالیستی در مقایسه با کشورهای پیشرفته سرمایه داری می باشد.

۴- اهمیت اقتصادی تولید منسوجات در کشورهای تولیدکننده عمده

تولید منسوجات از لحاظ ایجاد اشتغال و ارزش افزوده نقش بسیار مهمی را در اغلب کشورهای جهان اعم از سرمایه داری، سوسیالیستی و در حال توسعه ایفا مینماید و عمومیت و گستردگی حمایت از این صنعت در اکثر کشورهای جهان حاکی از اهمیت و توجهی است که نسبت بسیار ن میبذول میگردد. (۱)

میزان اشتغال، تولید و ارزش افزوده صنعت نساجی در چند کشور عمده در جدول (۵) آمده است. در اوایل دهه ۱۹۸۰ این صنعت در چین و اتحاد جماهیر شوروی بترتیب برای $\frac{3}{6}$ و $\frac{2}{2}$ میلیون نفر اشتغال ایجاد نموده بود. میزان اشتغال این صنعت در کشورهای ایالات متحده آمریکا، ژاپن و آلمان غربی بترتیب ۹۵۱ هزار نفر، ۷۶۵ هزار نفر و ۲۹۶ هزار نفر بوده است. در هندوستان حدود $\frac{1}{5}$ میلیون نفر، در کره جنوبی ۳۹۲ هزار نفر و در ترکیه ۱۷۰ هزار نفر در این صنعت اشتغال داشته اند. ارزش افزوده ایجاد شده در صنعت نساجی کشورهای مذکور نیز بسیار قابل توجه میباشد. بعنوان مثال، ارزش افزوده این صنعت در ایالات متحده آمریکا در سال ۱۹۸۱ حدود

---

(۱) منسوجات یکی از معدود کالاهایی است که تجارت جهانی آن از ضمول مقررات موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (GATT) مستثنی گردیده است و تجارت بین المللی آن طبق موافقتنامه های دو جانبه یا چند جانبه تحت عنوان موافقتنامه الیاف چندگانه (Multi-Fiber Arrangement) انجام میگردد.

جدول شماره ۵ - میزان اشتغال، تولید و ارزش افزوده صنعت نساجی در کشورهای تولیدکننده عمده ۱۹۷۶، ۱۹۷۹ و ۱۹۸۱

کشور (واحد پول)	نساج		اشتغال (میلیون نفر)		تولید* (میلیارد)		ارزش افزوده* (میلیارد)	
	۱۹۷۶	۱۹۷۹	۱۹۸۱	۱۹۷۶	۱۹۷۹	۱۹۸۱	۱۹۷۶	۱۹۷۹
ایالات متحده آمریکا (دلار)	۱/۰۴	۱/۰۳	۰/۹۵	۴۳/۹	۵۴/۷	۶۰/۸	۱۷/۶	۲۲/۴
ژاپن (ین)	۱/۰۵	۰/۹۵	۰/۷۶	۷۹۸۵	۸۵۸۱	۸۸۷۴	۳۰۴۷	۳۲۴۸
آلمان غربی (مارک)	۰/۳۴	۰/۴۴	۰/۲۹	۲۹/۴	۳۲/۸	۳۳/۵	۱۲/۶	۱۲/۲
آلمان غربی (مارک) (روپل)	۲/۲	۲/۲	۲/۲	۵۶/۵	۶۱/۱	۶۸/۳	-	-
ژنوا (سوآن)	-	۲/۷	۳/۶	-	۵۹/۳	۸۶	-	-
هندوستان (روپیه)	۱/۵	-	-	۵۳/۷	-	-	۱۲/۳	-
کره جنوبی (وان)	۰/۳۶	۰/۲	۰/۳۹	۱۸۱۳	۳۳۱۴	۵۶۰۱	۱۳۹۸	۲۰۲۱
تورکيه (لیرا)	۰/۱۷	۰/۱۶	۰/۱۷	۴۰	۱۴۳/۵	۴۲۴	۱۷/۲	۶۳/۲
هنگ کنگ (دلار هنگ کنگ)	۰/۱۱	۰/۱	۰/۱۲	۱۱/۸	۱۵/۶	۱۹/۸	۳/۳	۲/۵

* در سال ۱۹۸۱ یک دلار آمریکا برابر با ۲۱۹/۹ یین ژاپن ، ۲۵/۲ مارک آلمان غربی ، ۷۲/۰ روپل ، ۷۴/۱۷۳ یوان ، ۹/۰۹ روپیه هند ، ۲۳/۶ لیر ترکیه و ۵/۶۷ دلار هنگ کنگ بوده است .

۲۴ میلیارد دلار بوده است و در سایر کشورهای پیشرفته سرمایه داری و کشورهای در حال توسعه مذکور در جدول (۵) نیز این رقم به میلیارد دلار بالغ می‌گردد. اگرچه رقم ارزش افزوده صنعت نساجی در کشورهای چین و اتحاد جماهیر شوروی رسماً "گزارش نگردیده است، لکن با توجه به میزان اشتغال در این کشورها میتوان با اطمینان اظهار داشت که ارزش افزوده ایجاد شده در صنعت نساجی این کشورها به دهها میلیارد دلار بالغ می‌گردد.

سهم صنعت نساجی در تولید و اشتغال بخش صنعت کشورها و مناطق مختلف جهان در جدول (۶) آمده است. همانطور که ارقام جدول مذکور نشان میدهند، تولید منسوجات بیشترین سهم را بترتیب در صنایع کشورهای در حال توسعه، کشورهای سوسیالیستی و کشورهای پیشرفته سرمایه داری داراست. در سال ۱۹۸۰، صنعت نساجی سهمی حدود ۱۱/۵ درصد در تولید و ۲۴ درصد در اشتغال بخش صنعت کشورهای در حال توسعه دارا بوده است. در حالیکه در کشورهای پیشرفته سرمایه داری سهم این بخش بترتیب ۴/۴ درصد تولید و ۷/۲ درصد اشتغال در بخش صنعت بوده است. اگرچه در مورد کشورهای سوسیالیستی سهم منسوجات و پوشاک در تولید و اشتغال بخش صنعت تفکیک نگردیده، لکن با مقایسه با کشورهای در حال توسعه و کشورهای پیشرفته سرمایه داری، بنظر میرسد که در کشورهای سوسیالیستی سهم صنعت نساجی در حدی ما بین کشورهای در حال توسعه و کشورهای پیشرفته سرمایه داری قرار داشته باشد. چند نکته دیگر در رابطه با جدول (۵) و (۶) قابل ذکر است. اولاً، سطح اشتغال در صنعت نساجی، علیرغم ثابت ماندن و یا حتی افزایش میزان تولید، در اکثر کشورهای جهان روندی روبه کاهش دارد که این امر عمدتاً "ناشی از افزایش نرخ بهره‌وری در این صنعت

جدول شماره ۶- سهم منسوجات در تولید و اشتغال بخش صنعت در گروه کشورهای جهان در سالهای ۱۹۶۳ و ۱۹۸۰ واحد: درصد

اشتغال		تولید		شرح گروه کشورها و مناطق جهان
۱۹۸۰	۱۹۶۳	۱۹۸۰	۱۹۶۳	
۷/۲	۹/۹	۴/۴	۶/۳	کشورهای پیشرفته سرما یه داری :
۵/۷	۶/۳	۳/۶	۴/۷	امریکای شمالی
۱۰/۹	۱۶/۵	۳/۹	۹/۵	ژاپن
۶/۸	۹/۸	۵/۳	۸/۵	جامعه اقتصادی اروپا
۵/۲	۸/۵	۳/۶	۶/۲	سایر اروپای غربی
-	-	-	-	کشورهای سوسیالیستی :
۱۲/۷	۱۴/۱	۱۴/۱	۱۹/۵	اتحاد جماهیر شوروی*
۱۴	۱۷/۲	۱۰/۳	۱۲/۶	لهستان*
۱۷/۷	۱۶/۱	۱۱/۱	۱۲/۱	رومانی*
۲۴	۲۸/۳	۱۱/۵	۱۹/۳	کشورهای در حال توسعه :
۱۴/۵	۱۶/۹	۱۰/۳	۱۶/۴	اروپای جنوبی
۲۸/۵	۳۲/۹	۱۵/۷	۲۵/۲	آسیا
۱۲/۲	۱۷/۹	۸/۸	۱۵/۷	امریکای لاتین
-	۳۲/۵	-	۲۴/۵	آفریقا

* تولید و اشتغال در صنعت منسوجات و پوشاک در سال ۱۹۶۰ و ۱۹۸۱ .

ماخذ: GATT, Textiles and Clothing in the World Economy, (Geneva:1984).

و بکارگیری تکنولوژیهای پیشرفته‌تر میباشد. حتی در کشورها نسی نظیر کره جنوبی نیز در سالهای اخیر شاهد کاهش اشتغال بوده‌ایم این درحالیست که این کشور در زمینه تولید و صدور منسوجات و پوشاک یکی از موفقترین کشورهای جهان بشمار میرود. در میان کشورهای تولیدکننده عمده تنها در کشور جمهوری خلق چین میزان اشتغال در صنعت نساجی رشد بسیار چشمگیری را دارا بوده است. ثانیاً، سهم صنعت نساجی در بخش صنعت کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری، سوسیالیستی و در حال توسعه عموماً " روندی روبه کاهش دارد. بعبارت دیگر، رشد صنعت نساجی در تمامی گروه کشورها از رشد سایر بخشهای صنعتی کمتر بوده است. ثالثاً، هر قدر درجه توسعه و پیشرفت اقتصادی افزایش یابد، صنعت نساجی سهم کوچکتری را در تولیدات صنعتی دارا خواهد بود.

۵- دورنمای تولید در جهان

oooooooooooooooooooooooooooo

پیش بینی تولید جهانی منسوجات را بدلیل حیاتی و اساسی بودن موارد استفاده نهائی آنها (پوشاک) میتوان عمدتاً " براساس رشد جمعیت و درآمد در جهان بنا نهاد. (۱) آخرین پیش بینی‌های موجود در زمینه رشد جمعیت جهان در سالهای آتی رقمی در حدود ۲ درصد و در زمینه رشد درآمد رقمی حدود ۳ درصد

(۱) میزان الیاف طبیعی و مصنوعی موجود برای تولید نخ و پارچه مورد نیاز در سالهای آتی، کافی فرض گردیده است چراکه هرگونه کمبود در کوتاه مدت باعث افزایش قیمت و در نتیجه افزایش تولید و عرضه آنها خواهد گردید.

را ارائه مینماید. بنابراین شک نیست که میزان تولید جهانی نخ و پارچه در سالهای آتی روندی روبه افزایش خواهد داشت. لکن، بدلیل حیاتی بودن مصرف نخ و پارچه، کاهش درآمدی آنها کوچکتر از واحد بوده و در مجموع رشد سالانه‌ای در حدود ۳ درصد در تولید جهانی نخ‌ها و پارچه‌ها قابل پیش‌بینی می‌باشد. طبیعی است که با توجه به مزیت نسبی کشورهای جهان در تولید نخ و پارچه و محدودیتهای تجاری بسیاری که در این زمینه اعمال میگردد، رشد تولید در کشورهای جهان به یک میزان نخواهد بود. انتظار میرود که رشد تولید در گروه کشورهای در حال توسعه در حدود ۵ درصد، در گروه کشورهای سوسیالیستی در حدود ۳ درصد و در کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری تقریباً " نزدیک به ۱ درصد باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی